

Garas Klára művészettörténész

A Medicina Könyvkiadó *Akadémikus Portrék* című új sorozatában az elmúlt évben jelent meg Herzka Ferenc filmrendező szerkesztésében az A/5-ös méretű, 68 oldalas könyv, amely nem csupán tárgyát, de műfaját tekintve is különlegesség.

Garas Klára akadémikus, aki korábban több évtizeden keresztül a magyar és a nemzetközi művészeti-tudományos életben meglehetősen aktív szerepet játszott, mára ugyanis visszavonultan tevékenykedik. Megszólalása, megszólítása ritka esemény. A vele való beszélgetés könyvben való megjelentetése azért számít továbbá egyedien érdekes vállalkozásnak, mivel ennek alapjául a 2007. december 21. és 2008. január 10. között Garas Klára akadémikussal forgatott film szolgál. E felvétel szerkesztett, rövidített változatát veheti tehát az olvasó kézbe. (Kár, hogy nincs utalás arra, hogy elkészült volna a film DVD-változata, az hol szerezhető be, illetve vajon nem kapható-e olyan kötet, amely tartalmazza a DVD-t is.)

„Mindennapi beszélgetések nem mindennapi emberekkel...” – írja Palkovits Miklós a Garas Klárával foglalkozó könyv előszavában, ami tájékoztat arról is, hogy az *Akadémikus portrék – nők a tudományban* címet viselő sorozat kötetei a hazai tudományos élet akadémikus hölgyeit hivatottak bemutatni. A valóban közérthető, közvetlen hangvételű beszélgetést számos fotó és dokumentum teszi színessé. A Garas Klára életét végigkísérő felvételek mellett felbukkannak a kiváló művészettörténész pályatársak – Pigler Andor, Aggházy Mária, Radocsay Dénes, Rabinovszky Máriusz – portréi is. E kiválóságok Garas Klára kutatásaihoz kapcsolódó működése is említésre kerül az igényes megjelenésű könyvben.

Mint a beszélgetést megelőző lapon szereplő rövid táblázatos életrajzból megtudható, Garas Klára 1941-ben diplomázott és szerzett egyetemi doktorátust a budapesti Pázmány Péter Tu-

dományegyetemen művészettörténész-régész szakon. 1945 februárjától a Szépművészeti Múzeum tudományos munkatársa. Szakterülete a magyarországi barokk művészet, a XVII–XVIII. századi német-osztrák, a velencei settecento, valamint az itáliai reneszánsz festészet- és gyűjteménytörténet. 1955-ben kandidátusi, 1961-ben tudományok doktora fokozatot szerzett. Ez utóbbit Maulbertsch-monográfiájával érdemelte ki. 1964-től húsz éven át a budapesti Szépművészeti Múzeum főigazgatója. 1973-tól az Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1985-től rendes tagja. Mint életrajzának első sorából megtudjuk, a Rákosszentmihályon született Garas Klára akadémikus idén nyáron ünnepelte 90. születésnapját.



Garas Klára

Habár, mint ahogy az Előszó hangsúlyozza, a kötet nem életregény, mégis az olvasói kíváncsiságot jól képviselő kérdező fellebbenti a fátylat Garas Klára családi hátterének és tudományos pályájának főbb részleteiről. Műszaki értelmiségi családból származik, németül, franciául, angolul és olaszul megtanulva egész életét a művészettörténeti kutatásnak szentelte, illetve szenteli ma is. 1999-ben, a nyolcvanadik születésnapjára megjelent Garas Klára-tanulmánykötetben tették közzé addig megjelent publikációinak tekintélyes bibliográfiáját. Ebből egyértelműen kiderül, hogy Garas Klára nem csupán a hazai művészettörténet jeles művelője, de nemzetközi vonatkozású kutatási témái, illetve külföldi publikációi révén az egyetemes művészettörténet-tudomány kiemelkedő alakja.

A múzeumban folytatott két évtizedes muzeológusi ténykedését követően kapott megbízást arra, hogy egykori főnökét, a kiváló művészettörténész Pigler Andort kövesse a Szépművészeti Múzeum élén. Tehát nem politikai sakkjátszmák eredményeként – mint az minálunk olykor előfordul – került a világ egyik híres gyűjteményének főigazgatói székébe, hanem

tudományos munkássága, rátermettsége és emberi tulajdonságai miatt. Ennek tudható be, hogy 1964-től 20 éven keresztül, nyugdíjazásáig számottevő eredményeket felmutatva látta el ezt a hivatalt. Alap kutatásokon, levéltári forrásokon nyugvó kutatói működését, hallatlan szorgalmát és elkötelezettségét számos jelentős művészettörténeti felfedezés jelzi.

De idézzünk a Garas Klárával folytatott beszélgetésből, ismerjük meg az ő receptjét: „A publikáció lépcsőzetesen épül fel. Úgy kezdődik, hogy az ember ír egy cikket vagy egy tanulmányt. Ha érdekes a téma, és jelentős az eredmény, akkor esetleg külföldön is leközzölhet. De mindenképpen közzé kell tenni, mert csak úgy válik a művészettörténet egészének részévé.” Kutatói kurázsija, állhatatos buzgalma és közleményeinek tudományos színvonala nem csupán számára szerzett itthon és külföldön vitathatatlan reputációt, de szellemi kincsekben gazdag hazánknak is.

Gerevich Tibor professzorhoz a főleg Eger környékén működő Kracker János Lukács osztárak származású festőről készült disszertációt nyújtott be 1941-ben. A háborút követően érdeklődésének fókuszába egy másik, Magyarországon – Sümegen, Győrött, Kalocsán – is tevékenykedő barokk festő, Franz Anton Maulbertsch életművének kutatása került. A Közép-Európa több országában is alkotó művészről készült monográfiája 1974-ben német nyelven is megjelent.

A beszélgetés finoman érzékelteti, hogy a kutatómunka, a múzeumi kiállítások feltételei Magyarországon, a „vasfüggöny” mögött lényegesen mások voltak, mint 1989 után. Habár több ilyen irányú kérdést is kap, Garas Klára a Szépművészeti Múzeum mai állapotairól diplomatikusan nem nyilatkozik, helyette mindig főigazgatósága alatti eseményekkel hozakodik elő, sajátos szerénységgel említve a Művészet-történészek Nemzetközi Kongresszusának megszervezésével járó feladatokat, a Vasarely-kiállítás közművelődési hatásait, a múzeumi programokon és sajtótájékoztatókon a médiák jelenlétét, a külföldi politikusok és közéleti személyiségek látogatásának sorát.

A könyv 47. oldalán a riport készítője váratlanul az alábbiakkal hozakodik elő: „A szépségek után egy kellemetlen kérdés: Ön az 1983-as múzeumi betörés után ment nyugdíjba?” „A betörés után mentem nyugdíjba. Ez megfelel a té-

nyeknek. Tulajdonképpen nem szorosán, de összefügg a nyugdíjazásom a betöréssel” – hangzik a válasz. A könyvből megtudhatjuk Luciano Berti, a firenzei Uffizi Képtár igazgatójának reagálását e tragikus bűncselekményre, azon dokumentumértékű cikk segítségével, amelyet az olasz sajtót pásztázó Hubay Miklós professzor egy írása tett a hazai közvélemény számára ismertté. A máig nem egyértelműen tisztázott – feltehetően görög – megrendelő megbízására erre szakosodott olasz bűnözők és magyar segítők (többek között zöldségesek) együttműködésével végrehajtott bűncselekmény a budapesti Zsidó Múzeum kirablása mellett talán a legtöbb sajtóvisszhangot kapott hazai közgyűjteményi rablás volt. Érdekes módon mindkét – professzionálisan végrehajtott, felbecsülhetetlen értékű kulturális javak eltulajdonítását és veszélyeztetését megvalósító – főbenjáró bűncselekmény számai a Balkánra vezettek, és az Interpol segítségével mindkettőt gyorsan göngyölte fel a magyar rendőrség. A képek szerencsére megletek, és restauráltatásukat követően hamarosan ismét kiállították őket.

Habár leköszönését követően külön kutatói íróasztalt tartottak fenn számára a Szépművészeti Múzeumban, mely lehetőséggel hosszú éveken át élt is, újabban – mivel a közlekedés a forgalmas városban, a kiadványok cipelése egyre terheesebbé vált számára – a szükséges könyveket, szakmai anyagokat korábbi munkatársai rendszeres időközönként lakására viszik. Így tudja figyelemmel kísérni tudományterületét, és kap lehetőséget arra, hogy publikációinak számát gyarapíthassa. Szellemi állapotát, munkakedvét jelzi, hogy 80. születésnapjára összeállított bibliográfiája számos tétellel gyarapodott.

Természetesen minden olvasó, más és más részletre figyelhet fel Garas Klára élettapasztalattal gazdag, bölcs gondolatait olvasva. Bízunk abban, hogy írásunk többek érdeklődését felkeltette eme tanulságokban gazdag és fajsúlyos pálya, illetve színes, közvetlen személyiség iránt.

A recenzens, aki a Szépművészeti Múzeumban szakalkalmazottként dolgozva ismerhette meg személyesen Garas Klára akadémikust, e könyvismertetéssel kíván nagy tisztelettel a Szépművészeti Múzeum egykori főigazgatójának mindenekelőtt jó egészséget és további publikációkat 90. születésnapja alkalmából!

DR. MATITS FERENC